

Elektronikus köteleespéldány az Egyesült Királyságban

GIBBY, Richard – GREEN, Andrew

GIBBY Richard – GREEN Andrew: Electronic legal deposit in the United Kingdom (New Review of Academic Librarianship, 14. vol. 2008. 1–2. no. 55–70. p.) c. tanulmányát Viszocsekné Péteri Éva tömörítette.

Bevezetés

A nyomtatott kiadványok köteleespéldány-szolgáltatásának hosszú története van az Egyesült Királyságban. 1610-től él a gyakorlat, gondosan megőrizve az 1662 utáni rendeletben, amely szerint az új könyvek, időszaki kiadványok, napilapok és egyéb publikációk egy vagy több példányát el kell juttatni a „kötelesepéldányokat gyűjtő” (legal deposit) könyvtárakba, hogy biztosítva legyen az ország szellemi eredményeinek gyűjtése és megőrzése. A nem nyomtatott kiadványokra vonatkozó jogszabályok csak az utóbbi időkben láttak napvilágot. 2003-ig, a kötelesepéldányból részesülő könyvtárakra vonatkozó törvény (Legal Deposit Libraries Act) megjelenéséig az öt kijelölt könyvtárnak (a British Library, az Oxfordi és

a Cambridge-i Egyetem könyvtára, a Skót és a Walesi Nemzeti Könyvtár), valamint a dublini Trinity College könyvtárának nem volt jogalapja az elektronikus publikációk, illetve a többi nem nyomtatott kiadvány, mint a mikrofilm és mikrofilmlap másolatának igénylésére.

Clive Field egy publikációjában* leírja a törvény megszületéséhez vezető lépéseket. Jelen cikk a 2003 utáni eseményekről számol be, elsősorban a törvény végrehajtásáról.

A 2003. évi kötelezpéldány törvény

Az érdekelt könyvtárak már 1974-től folyamatosan szorgalmazták a törvény megalkotását. A jogszabálynak két funkciója van: egyrészt kisebb módosításokkal megerősítette a kötelezpéldányokra vonatkozó, 1911 óta hatályban lévő törvényt; másrészt először foglalkozott – a hangzó és mozgó tartalmakat hordozók kivételével – a nem nyomtatott kiadványok kötelezpéldányaival, mind a megfoghatókkal (mikroformátumúak, CD-ROM-ok), mind az online elérhetőkkal (weblapok). A nem nyomtatott kiadványok esetében 2003-ra kritikussá vált a helyzet: több millió elektronikus dokumentum létezett, nagyobb részük a World Wide Web megjelenésének köszönhetően honlap formában. Ezek egy része kétségtelenül eltűnt vagy módosult, a web-archiválással foglalkozó konzorciumnak (UK Web Archiving Consortium = UKWAC) azonban ezeknek csak egy töredékét sikerült feldolgoznia. Bár közülük sokat időlegesen vagy nem fontosnak minősítenek, kizárásuk a kötelezpéldány- szolgáltatásból oda vezet, hogy az ország szellemi életéről egyre kevésbé hiteles kép rögzül.

A törvény mindössze tizenkét oldalas. Nem írja elő pontosan, hogy kell működnie a kötelezpéldány-szolgáltatásnak a nem nyomtatott anyagok esetében; ehelyett felhatalmazó (enabling) tör-

vény: rögzíti azokat a kereteket, amelyek között a könyvtárak cselekedhetnek (például másolás vagy nyilvános szolgáltatás esetén), és a részletek (például milyen anyagokra vonatkozik, azokat hogy kell deponálni) szabályozását a kulturális, média és sport államtitkárságra hagyja. A törvény jogi védelmet nyújt szerzői jogsértés esetén a kiadóknak, rágalmozás esetén pedig a kiadóknak és a könyvtárosoknak.

Tanácsadó testület

A törvény végrehajtását egy tanácsadó testület (Legal Deposit Advisory Panel = LDAP) segíti. Tizenöt tagját 2005 júliusában nevezték ki, az első megbeszélést 2005 szeptemberében tartották. A tagok között öt könyvtáros van (a három nemzeti könyvtár képviselőjét hivatalból nevezték ki, a másik kettőt pedig az államtitkárság delegálta az Egyesült Királyságban és Írországban a témában szerzett tapasztalataik alapján); öt tag a kiadói ipart képviseli, öt pedig független, közülük tartozik a testület elnöke is. A testület munkáját a Kulturális, Média és Sport Minisztérium (Department for Culture, Media and Sport) segíti, munkatársai látják el a titkársági feladatokat. A munka első szakaszát váltakozó sikerek jellemezték, a tagok mindegyike elfoglalt ember volt, aki nem tudta minden idejét ennek a feladatnak szentelni. Ezért 2007-ben úgy döntöttek, hogy felelőst neveznek ki a politikai, projekt- és kutatómunka irányítására, ő később az adminisztrációs munkákhoz egy asszisztent is kapott. Ezek a fejlemények, valamint 2007 márciusában a kötelezpéldányban részesülő könyvtárak bizottsága (Legal Deposit Libraries Committee) által egy főállású projektvezető kinevezése vezetett végre oda, hogy az LDAP munkája hatékonyra tudott válni.

A testület évente legalább négyszer ülésezik. Munkáját két szinten végzi: egyfelől folytatja

* FIELD, Clive: Securing digital legal deposit in the UK: the Legal Deposit Libraries Act 2003. = Alexandria, 16. vol. 2004. 2. no. 87–111. p.

a más testületektől örökölt munkát az offline kiadványok, a honlapok és az elektronikus folyóiratok terén, másfelől elvi és gyakorlati feladatokat old meg a többi elektronikus publikáció megértésében és csoportosításában. A feladatok mindegyike nagyon összetett, az egyes kiadványtípusok számára a törvény végrehajtásának előkészítése hosszadalmas folyamat. Amikor a testület egy dokumentumtípusra kidolgozta ajánlását, a kormány, ezen belül a Better Regulation Executive egy részletes gazdasági hatásbecslést követel, például egy kísérleti projekt (pilot project) tapasztalatai alapján, és a javasolt szabályzatot társadalmi vitára kell bocsátani. Mindezt azelőtt kell megtenni, mielőtt a szabályzat a parlament két háza elé kerül.

A munka három főből álló munkacsoportok felállításával kezdődött. Először öt munkacsoport alakult, mindegyik a testület munkájának egy-egy szűk területére összpontosítva folytatott részletekbe menő kutatásokat, konzultált a testület többi tagjaival, érdekcsoportokkal és tulajdonosokkal, majd előterjesztették nézeteiket és ajánlásaikat a teljes testület előtt. Egy munkacsoport az LDAP munkáját érintő kérdésekkel foglalkozott, egy másik a „területi” kérdésekkel (mit jelent az, hogy „megjelent az Egyesült Királyságban”, „published in the UK”). A fennmaradó három munkacsoport témája az offline kiadványok (CD-ROM, DVD-ROM, mikroformátumok), a könyvtárak általi begyűjtéssel (harvesting) archiválható web-tartalmak, és a tudományos folyóiratok. A munkacsoportoknak három anyagot kell előállítaniuk:

- ☉ leírást az adott kiadványtípus kötelezpéldány-szolgáltatásának jelenlegi helyzetéről;
- ☉ a rendelkezésre álló információk alapján egy kiinduló értékelést arról, lehetséges-e vagy nem az adott kiadványtípus esetén az önkéntes szolgáltatás;
- ☉ ajánlás-tervezeteket a jövőbeni szabályzatokhoz.

Hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy a háromfős munkacsoportok további forrásokat és ismereteket, testületi tagok és szakértők bevonását igénylik. Ezért a munkacsoportokat albizottságokká

szervezték át, mindegyik élén a testület egy tagja áll, munkáját a kiadói és könyvtári szféra képviselői támogatják, beleértve a Legal Deposit Libraries projektvezetőjét és az LDAP saját politikai, projekt és kutatási vezetőjét.

Offline kiadványok

Az offline elektronikus kiadványok kötelezpéldány-szolgáltatásáról eredetileg az Önkéntes Szolgáltatás Egyesített Bizottsága (Joint Committee on Voluntary Deposit) 1999-ben adott ki egy szabályzatot. A kiadók ezt jól fogadták, a British Library statisztikai adatai szerint 3900 monografikus és 5700 időszaki kiadvánnyal gazdagították a gyűjteményeket. Ez a szabályzat képezte az alapot az önkéntes szolgáltatás sikerének értékeléséhez. Néhány kisebb, az offline és a mikroformátumú kiadványokra vonatkozó módosítás után a szabályzat 2007. február elején újra életbe lépett.

A kötelezpéldányban részesülő könyvtárak kijelölték és megkérték a releváns kiadványokat. A következő tizenkét hónapban tesztelték és értékelték a kiadók hajlandóságát az önkéntes szolgáltatásra. Az elemzés azt mutatta, hogy a könyvtárak aktív beavatkozása tekintélyesen hozzájárul a sikerhez: a vizsgált időszak alatt a kapott monografikus kiadványok száma az előző évi 810-ről 1868-ra nőtt, és minden bekért időszaki kiadványt megkaptak. E nélkül a támogatás vagy sürgető levél nélkül sok kiadó nem teljesítette volna a szolgáltatást; nem azért, mert nem akarták volna, hanem általában az önkéntes példányszolgáltatás nincs úgy beépítve a terjesztési folyamatba, mint a kötelező előírások. Az LDAP albizottságának tapasztalatai azt mutatták, hogy egy helyesen irányított önkéntes alapú rendszer ugyanolyan sikeres lehet, mint a kötelező előírásokra épülő. Az albizottság tisztában volt azzal, hogy a mikroformában, CD-ROM-on és más offline formában megjelenő kiadványok száma csökkenő tendenciát mutat, mivel egyre több kiadó áll át az online tartalom-szolgáltatásra. Ezért ebben a kiadványtípusban

az állami szabályozás szükségtelen, vagy aránytalanul nagy kiadások mellett kevés bevételt eredményez. Végül 2008 májusában az LDAP tagjai egyhangúlag megegyeztek abban, hogy az államtitkárságnak a formális szabályozás helyett egy önszabályozó önkéntes rendszert ajánlanak. A testület az ajánlások összeállítását 2008 végére tervezte.

Honlapok

A második albizottság az Egyesült Királyság webes világából gyűjtött tartalmak archiválási lehetőségeit kapta feladatul. Mivel ez egy nagyon nagy témakör, a bizottság úgy döntött, hogy első lépésként csak arra összpontosít, amit a webes felületen láthatónak lehet nevezni, azaz a bárki számára ingyen, regisztráció, azonosítás stb. nélkül elérhető tartalmakra.

A munkát a UKWAC hasznos információforrásokkal és tapasztalatokkal segítette. A konzorciumnak hat tagja volt (a munkát irányító British Library mellett a Skót Nemzeti Könyvtár, a Walesi Nemzeti Könyvtár, a Nemzeti Archivum, a Joint Information Systems Committee és a Wellcome Trust). A munka 2003-ban nem feltétlenül az Egyesült Királyságban lévő doménekre összpontosító projektként indult. A UKWAC jogtiszta alapon működött, valamely anyag archiválása előtt írásban kérve a honlap jogtulajdonosától az engedélyt. Az engedély birtokában a honlap címe rákerült arra a listára, amelyet a gyűjtő program időszakonként körbejárt. A jogtulajdonosok arra tettek ígéretet, hogy minden web-használó számára elérhetővé teszik az archivált tartalmakat. A hálózaton ily módon ingyenesen elérhetővé vált archivum a kutatóknak volt előnyös. Az engedélyek megszerzése azonban nagy adminisztratív terhekkel járt, a könyvtárak az Egyesült Királyság webes teréből mindössze a jogtulajdonosok fél százalékából tudtak válogatni, miközben a domének száma meghaladta a 6,9 milliót, és az éves növekedést 13%-ra becsülték. Nehezítette az engedély megszerzését, ha harmadik fél jogait is tisztázni

kellett. Számokban kifejezve: a British Library által 2008 júniusáig indított 8114 engedélyezési kérelemből mindössze 2090 esetben kapott pozitív választ, 54 esetben pedig elutasítást. A többi kérelemmel a honlapok tulajdonosai nem foglalkoztak, általában mert számukra nem volt fontos, vagy a harmadik fél tisztázása túl bonyolult volt, vagy különböző kommunikációs okok miatt.

Az LDAP a UKWAC tapasztalatai alapján arra jutott, hogy szigorúan üzleti alapon vizsgálva a kötelempéldányok begyűjtése esetén az erre a feladatra kijelölt könyvtárak automatikusan képezzenek kivételt a szerzői jogi előírások alól. A British Library számításai szerint az archivált, megőrzött és tíz évig elérhetővé tett tartalom minden terrabájttja 6500 fontba kerül a kötelempéldányban részesülő könyvtáraknak, ha egyedileg kérik az engedélyt, összevetve a szabályozás révén elérhető 215 fonttal. A szabályozás szükségtelenné teszi a jogtulajdonosok engedélyeit, jelentősen csökkenti az adminisztrációt és valószínűleg a honlap-tulajdonosok kockázatát. Ugyanakkor hátrányosan érinti a kutatókat, mivel a jogtulajdonosok külön engedélye nélkül az archivum csak a kötelempéldányban részesülő könyvtárak által ellenőrzött feltételek mellett lesz elérhető, és nem lesz licencelhető más könyvtárak vagy oktatási intézmények számára. Ezt a megfontolást ellensúlyozza az a kétségtelen haszon, hogy az Egyesült Királyság megőrzi szellemi és kulturális örökségének lényeges részét. A British Library úgy becsüli, hogy az ingyenesen elérhető honlapok 79%-a periodikusan begyűjthető, miközben fél százaléknál kevesebb engedélyt kell megszerezni.

Az eléérésre vonatkozó korlátozás a kötelempéldánnyal kapcsolatos jogszabályok eredménye. A 2003. évi törvény a könyvtárak és a kiadók számára egyaránt megenged bizonyos jogi enyhítést (comfort) a beszolgáltatott vagy begyűjtött anyagokkal kapcsolatban. A fent említett szerzői jogi kivételezés mellett a törvény tartalmaz egy mentesítési formát is becsület-sértés esetére. Az eléérésre vonatkozó korlátozások bizonyos kockázatokat csökkentenek.

Egy, 2003-ban az Egyesült Királyságban, és egy 2006-ban Hollandiában készült tanulmány szerint nagyon kényes (highly sensitive) vagy illegális tartalom is kerülhet az archívumba. Arra jóformán nincs lehetőség, hogy begyűjtés előtt ellenőrizzék a tartalmat, így becsületsértő, illegális terrorista vagy obszcén publikációk is kerülhetnek a legális és „becsületes” tartalom mellé. Ugyanakkor az ilyen anyagok lehetséges hatása az archívum elérésének ellenőrzésével csökkenthető. A kötelezpéldányban részesülő könyvtárak az Internet Watch Foundationtól várják az ilyen esetekben alkalmazható eljárások kifejlesztését.

Hasonló problémát jelent, hogy sok honlap személyes adatokat tartalmaz. Bár a web-archiválás célja források teremtése a kutatás számára, előfordulhat, hogy egy személyes adatokat tartalmazó honlap is bekerül egy adatbázisba. Ha ezt úgy értelmezik, mint az 1988. évi adatvédelmi törvény alá tartozó kérdést, akkor elméletileg ez sok kötelezettséget ró a könyvtárakra. Ezért felveszik a kapcsolatot az információs biztosi hivatallal (Information Commissioner's Office), amely az adatvédelmi törvény betartásáért felelős független kormány-hivatal. Néhány eljárásra még szükség van a problémás anyagok elérésének tiltásához, de úgy vélik, hogy az archívum elérhetőségének a kötelezpéldányban részesülő könyvtárakra való korlátozása elegendő lesz.

Elektronikus folyóiratok

A harmadik albizottság feladata az elektronikus folyóiratok kötelezpéldányainak vizsgálata volt, elsősorban a természet-, műszaki és orvostudományok, valamint más tudományágak területén. Ezt a 2003. évi törvény végrehajtásakor kiemelten kezelték, főleg az érdekelt könyvtárak számára fontos, valódi kutatási értéke miatt. A szolgáltatási folyamatot ebben az esetben a könyvtárakkal együttműködve a kiadók kezdeményezték. Az ilyen folyamat a metaadatok jobb rögzítését és felhasználását teszi lehetővé, segíti a források felkutatását és az összegyűjtött anyagok hasznosítását.

A British Library az albizottság nevében elvállalt egy kísérleti vizsgálatot a folyóiratok megjelenési formátumainak lehetséges besorolása és más gyakorlati kérdések tanulmányozására. Az önkéntes szolgáltatási rendszer 2007 márciusában indult, először csak néhány kiadó részvételével, amelyek együttműködtek a British Library-vel a teljes szövegű folyóiratok XML formátumban történő szolgáltatásának fejlesztésében és tesztelésében. Ahogy a folyamat halad előre, és megtörténnek az időszakos áttekintések, bővülni fog a XML formátumok és más fájlípusok köre. A kiadói és a könyvtári szervezetek műszaki szakértőiből alakított tanácsadó testület feladata lett a szolgáltatási technológiákhoz, a tartalom-formátumokhoz, a csomagolási mechanizmusokhoz és a folyamatok irányításához szükséges részletek kidolgozása.

Az elektronikus világegyetem

Nyitva maradt a kérdés, hogy az LDAP-nek külön szolgáltatási rendszert kell-e kidolgoznia az elektronikus folyóiratokhoz, vagy a folyóiratok részét fogják képezni egy, az időszaki kiadványokkal és más kereskedelmi publikációkkal foglalkozó általánosabb ajánlásnak. Megszoktuk, hogy könyvekben, folyóiratokban, újságokban és más nyomtatott alapú formátumokban gondolkozunk. Az LDAP valójában először találkozott azzal, hogy feltérképezze az elektronikus publikációk világát: részben a megszokott fogalmak mentén haladva tizenkilenc tartalomtípust különböztetett meg. Elektronikus publikációk esetén a formátumok közötti határok sokszor elmosódnak, közben pedig új formátumok jelennek meg. Az ilyen besorolásra épülő ajánlások gyorsan elévülnek, főleg, ha tizenkilenc volt belőlük. Ezért 2006-ban az LDAP az EPS Ltd cégtől rendelt egy tanulmányt, amelyben az elektronikus publikációk „térképének” finomítását kérte. Az eredmény egy új és átfogó osztályozás lett, amely a kiadvány és a használója közötti megszokott műveletekre vonatkozó négy kérdésre épül:

- ⊗ A tartalom összetett-e („composite”) – egy vagy több szabadon lévő fájlból áll, vagy az adatoknak a kérdés által meghatározott, strukturált halmaza?
- ⊗ A szolgáltatás offline vagy online módon történik?
- ⊗ A kiadványt a szolgáltató küldi, vagy a felhasználó gyűjti össze?
- ⊗ A tartalom nyíltan hozzáférhető, vagy fizetési korláttal vagy más formalitással védett?

Természetesen minden kiadó, amely a tartalmat ingyenesen szolgáltatja, meg akar bizonyosodni az elérési feltételekről, azaz

- ⊗ az anyag valóban kivételt képez a szerzői jogok alól,
- ⊗ a szolgáltatás nem zavarja a mindennapi munkát,
- ⊗ ok nélkül nem sérülnek a kiadó jogos érdekei.

Más szóval a kötelespéldány-szolgáltatás nem hágja át a Szellemi Tulajdon Világszervezete (World Intellectual Property Organization) szerzői jogi egyezményében leírt „Berne három lépés tesztjét”. Míg a gyakorlati korlátok a nyomtatott kiadványok fizikai természetéből következnek, a digitális tartalmak könnyen terjednek a világban, és nehezebb megelőzni a jogosulatlan másolást. A 2003. évi törvény abszolút határokat szab a beszolgáltatott vagy begyűjtött tartalomnak és elérhetővé tételének. Bizonyos anyagok esetében további korlátozások lehetségesek a kiadók jogainak és indokolt érdekeinek védelmére. A kötelespéldányban részesülő könyvtárak időnként nem hivatalosan megbeszélik a kiadókkal, hogy néhány drágán előállított és kis példányszámban terjesztett kiadvány esetében a kiadók úgy tesznek eleget kötelezettségüknek, hogy jogos üzleti érdekeiket se veszélyeztessék. A 2003. évi törvény nem ír elő ilyen intézkedéseket, de ezek hasznosak lehetnek a törvény gyakorlati végrehajtása során.

Más kérdésekkel, különösen az elektronikus tartalmak hosszú távú megőrzésével még foglalkozni kell. Sok kiadvány a kiadók által ajánlott licenelési feltételek betartását biztosító műszaki védelemmel jelenik meg, ezt általá-

nosan digitális jogkezelésnek nevezik (digital right management). Ide sorolható a „tisztességes használat” (fair dealing) vagy a licenc átugrására vonatkozó forma. Ideális esetben a jogszabály alapján beszolgáltatott publikációknak nem kell ilyen lépéseket tartalmazniuk, mivel a nemzeti archívum érdekében szükséges, jogos lehetőségeket a szabályozásban kell megengedni. A megőrzés feltétlenül másolat készítését jelenti, hogy legyen biztonsági példány károsodás esetére, és valószínűleg az egyik hordozóról a másikra történő áttételhez (formátum-váltás, „format shifting”). Az Egyesült Királyság jelenlegi jogszabályai ezek egyikét sem engedik, kivéve, ha a jogtulajdonossal erről külön szerződést kötöttek. A problémák egy részét már felismerték, megoldásuk vagy az 1988. évi szerzői jogi, szabaldalmi és dizájn törvény kiegészítése lesz, vagy a kötelespéldány szolgáltatás szabályozásában fog szerepelni.

Műszaki infrastruktúra

Míg az LDAP az elektronikus publikációk gyűjtéséhez szükséges eszközökkel foglalkozik, a könyvtárak előkészítik az alkalmazáshoz szükséges infrastruktúrát. A tervezésben a három nemzeti könyvtár a legaktívabb: a British Library és a Walesi Nemzeti Könyvtár 2006-ban szerződést kötött egy osztott, az infrastruktúra lényeges összetevőit (bevitel és tárolás, metaadatok és visszakeresés, jogosultság és hozzáférés, megőrzés) tartalmazó rendszer fejlesztésére. A rendszer a British Library digitális objektumkezelő (Digital Object Management, újabb nevén Digital Library System) motorjára épül. A szükséges többszörösítés biztosítására azonos tartalommal több csomópontot (node) használnak, ezek egyike Aberystwythben, a Walesi Nemzeti Könyvtárban lesz. A szerződés értelmében a British Library bizonyos modulok fejlesztéséért felelős, beleértve a walesi könyvtárból történő bevitelt; más modulok esetében, mint például a metaadatok és a megőrzés, a két könyvtár megosztja a felelősséget. Megkezdőd-

tek a csatlakozási tárgyalások a Skót Nemzeti Könyvtárral is. A kötelezpéldányban részesülő többi könyvtár vagy csak a teljes rendszerben kíván részt venni, vagy főleg azt akarja biztosítani, hogy használói hozzá tudjanak férni a tartalmakhoz. (A dublini Trinity College a törvény szerint akkor juthat hozzá az elektronikus publikációkhoz, ha az Egyesült Királyságban működő kiadók védelme „lényegesen nem kisebb”, mint az ír törvényekben előírtak.)

Következtetések

A fent leírtak átmeneti állapotot tükröznek. Az LDAP-nek eddig két ajánlást sikerült egyeztetnie: az államtitkárságnak az offline publikációk önszabályozó önkéntes szolgáltatásáról és a szabadon elérhető honlapokra („free web”) vonatkozó törvényi szabályozásról. Ha a kormány elfogadja, az „offline rendszer” viszonylag gyorsan megvalósulhat; a szabályozáshoz néhány év szükséges, amíg a nyilvános (társadalmi) konzultációk lezajlanak, a hatástanulmányok elkészülnek, és az eredmények a parlament elé kerülnek. A többi kiadványtípusra vonatkozóan a testületnek még meg kell vitatnia és ki kell dolgoznia a megoldás módját.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az elektronikus publikációk kötelezpéldányai a nyomtatott művekhez képest összetettebb kérdéseket vetnek fel. Ezek megoldásához a kiadók és a kötelezpéldányban részesülő könyvtárak szoros együttműködése szükséges. A szabályozási folyamat lassabban halad, mint ahogy azt sokan remélték, de menet közben fontos fejlesztéseket sikerült megoldani. Az Egyesült Királyság gyakorlata a kötelezpéldány szolgáltatásban összevethető más országokéval, a kiadók és a kötelezpéldányban részesülő könyvtárak közötti pozitív együttműködésre mindkét részről a bizalom a jellemző.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az elektronikus publikációk kötelezpéldányai a nyomtatott művekhez képest összetettebb kérdéseket vetnek fel. Ezek megoldásához a kiadók és a kötelezpéldányban részesülő könyvtárak szoros együttműködése szükséges. A szabályozási folyamat lassabban halad, mint ahogy azt sokan remélték, de menet közben fontos fejlesztéseket sikerült megoldani. Az Egyesült Királyság gyakorlata a kötelezpéldány szolgáltatásban összevethető más országokéval, a kiadók és a kötelezpéldányban részesülő könyvtárak közötti pozitív együttműködésre mindkét részről a bizalom a jellemző.

Székelyföldi digitális emlékezet – könyvtári együttműködés szellemi örökségünk digitalizálásért a Szülőföld Alapítvány támogatásával

A Szülőföld Alap Kulturális, Egyházi és Média Kollégiuma által 2009 első felében meghirdetett pályázaton – amely a határon túli magyar kulturális szellemi örökség digitalizálásával és internetes megjelenítésével kapcsolatos programokat támogatja – a csíkszeredai Kájoni János Megyei Könyvtár és a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum Tudományos Könyvtára közös digitalizálási projektje is támogatást nyert.

A támogatás lehetővé tette a digitalizálási munkálatokhoz szükséges alapvető technikai felszerelések beszerzését a két könyvtár számára. A két Hargita megyei intézmény együttműködésével létrejött Székelyföldi digitális emlékezet című projekt célja a székelyföldi vonatkozású nyomtatott kulturális értékek megőrzése, védelme és bevonása a kulturális körforgásba.

Az első körben olyan művek, többnyire XVIII-XIX. századi erdélyi, székelyföldi vonatkozású munkák kerülnek digitalizálásra, amelyek esetében már nem merül fel a szerzői jogvédelem kérdése. A kulturális örökség digitalizálása hosszú távú tevékenység, az eredményes együttműködés érdekében a két könyvtár évente összeállítja majd a digitalizálásra szánt dokumentumok jegyzékét és közösen értékeli az elért eredményeket.

Hosszú távon a digitalizálás lehetővé teszi majd az erdélyi közgyűjteményekben fellelhető írott, nyomtatott helyi kulturális örökség beépülését a magyar és egyetemes kulturális örökségbe.

Katalist, 2009. nov. Kelemen Katalin (Kájoni János Megyei Könyvtár) híre alapján